

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ШКОН КАТЕРИНА СЕРГІЇВНА

УДК 378.4:61+009.001(043)

**ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СЕСТРИНСЬКОЇ
СПРАВИ В УМОВАХ СТУПЕНЕВОЇ ОСВІТИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ
ЗАКЛАДАХ США**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук



Рівне – 2021

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Хмельницькій гуманітарно-педагогічній академії, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
МЕЛЬНИЧУК Ірина Миколаївна,
Тернопільський національний медичний університет
імені І. Я. Горбачевського,
завідувач кафедри педагогіки вищої школи та
суспільних дисциплін.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
БІДА Олена Анатоліївна,
Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці
II, м. Берегово,
завідувач кафедри педагогіки і психології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ГУМЕНЮК Ольга Михайлівна,
Львівський національний медичний університет імені
Данила Галицького МОН І МОЗ України,
доцент кафедри стоматології дитячого віку.

Захист відбудеться 29 вересня 2021 року о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 47.053.01 у Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано 28 серпня 2021 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**



О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Важливим складником системи охорони здоров'я є сестринська справа, що має значні кадрові ресурси. Труднощі із забезпеченням сестринськими кадрами всіх ланок практичної охорони здоров'я та навчального процесу з підготовки середнього медичного персоналу, початкова стадія розвитку науково-дослідницької роботи з питань удосконалення різних напрямів сестринської справи актуалізує потребу реформування системи охорони здоров'я в сенсі трансформації професійної підготовки середніх медичних працівників з огляду на сучасні вимоги до кваліфікації й освітнього рівня останніх. Вагомими напрямками оптимізації ресурсного забезпечення охорони здоров'я слугують посилення позицій середнього медичного персоналу на всіх рівнях медичного обслуговування, а також підвищення професійної компетентності медичних сестер відповідно до рівня освіти та кваліфікації.

Доцільність упровадження ступеневої системи підготовки медсестер поставала очевидною ще на початку 90-х рр. ХХ ст., що підтверджують положення Плану розвитку медсестринства в Україні на 1995–2004 рр., розробленого під час Національної конференції медичних сестер (1995 р.). Специфіку й особливості медичної та медсестринської моделей підготовки медичних сестер відображає наказ МОЗ «Про затвердження Програми розвитку медсестринства України на 2005–2010 рр.» (2005), у якому йдеться про відмінності навчальних планів, за якими здійснюють підготовку медичних сестер в Україні й у країнах Європи чи в США. Наказ МОЗ «Про затвердження Положення про особливості ступеневої освіти медичного спрямування» (2000) визначає такі ступені підготовки фахівців медсестринства, як: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр, освітньо-професійна післядипломна підготовка. На сучасному етапі триває реалізація Проєкту Національної стратегії побудови нової системи охорони здоров'я в Україні на період 2015–2025 рр. (2015) та ін.

На основі аналізу науково-педагогічної літератури встановлено, що спектр сучасних тенденцій розвитку професійної освіти ХХІ століття охоплюють пошуки перспектив (В. Андрущенко) становлення професіонала (І. Бех) у межах педагогічних законів, закономірностей, принципів (С. Гончаренко), зокрема вищої медичної освіти (С. Максименко); урахування концептуальних засад розвитку освіти дорослих (В. Кремень, Н. Ничкало) як неодмінного складника освіти впродовж життя (Л. Лук'янова). Проблеми багаторівневості та ступеневості системи освіти присвячували свої праці І. Бахтіна, С. Власенко, Т. Гончаренко, Ю. Гударенко, Ю. Жидецький В. Кулешова, Н. Леонченко та ін., а дослідженню особливостей ступеневої освіти медичних сестер – І. Махновська, що відображає наступність у системі неперервної підготовки медсестер (Г. Паласюк) як вимогу міжнародних стандартів (Л. Акуліна), зважаючи на потребу реформування медсестринської освіти в Україні (П. Кузьмінський). Науковий аналіз різних аспектів, напрямів, рівнів професійної підготовки майбутніх медичних сестер відображають дисертації ряду вчених, як-от: Л. Борисюк, М. Данюк, Р. Дем'янчук, Х. Козак, Р. Неділько, А. Саблук, С. Ястремська й ін. Предметом

дослідницької уваги українських і зарубіжних науковців виступають такі аспекти медсестринства – галузі медицини та підготовки фахівців для цієї галузі, як: загальні питання сестринської справи, історії її становлення й сучасного стану, розглянуті в роботах Е. Арнольд, К. Генсон, Г. Гусар, С. Двойнікова, А. Дзядзько, І. Єгорової, Р. Ісмерт, А. Калягіна, Л. Карасьової, О. Кравченко, М. Масюк, І. Новика, Д. Орем, Л. Пономарьової, Л. Чередарик, М. Шегедин та ін., а також система підготовки медичних сестер в Україні, осмислена в доробках О. Біди, О. Гуменюк, Л. Лукашука, І. Мельничук, Н. Пасечко, В. Шатила, Н. Яреми й ін.

У контексті порівняльної педагогіки (О. Галус, С. Сисоева) значний інтерес становить зарубіжний досвід професійної підготовки сестринського персоналу (Р. Неділько, С. ЛаРокк, Д. Ольсен, М. Bosek (М. Босек), F. Deng (Ф. Денг), R. Donley (Р. Донлі), M. Flaherty (М. Флаерті) та ін.). У багатьох країнах Європи послуговуються комплексною американською моделлю підготовки фахівців сестринської справи, сформованою шляхом поступового методичного вдосконалення системи освіти медсестер у США. Посилює логіку запозичення досвіду університетів США з підготовки фахівців-медичних сестер перспективи навчання за дистанційними магістерськими програмами, а також звернення до інформаційних і комунікаційних педагогічних технологій, що є досить актуальним за сучасних умов реформування сестринської освіти в Україні. Вищевикладене слугує підставою для припущення, що перегляд структури освітньо-кваліфікаційних рівнів, підвищення якості освіти та її відповідності сучасним європейським і світовим нормам на ґрунті нових державних стандартів освіти, створення дієвої системи здобуття освіти протягом усього життя, а також апробування американського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи уможливллять реформування системи медсестринської освіти в Україні в контексті переосмислення практичної ролі медсестри-лідера (бакалавра, магістра), науковця (доктора філософії з медсестринства) та зміни колегіальної узгодженості в роботі таких фахівців; сприятимуть оновленню стандартів професійної поведінки останніх, її обсягів і методів роботи; виникненню нового психологічного базису професійних ролей медсестер різного рівня освіти. Загалом вивчення й аналіз багаторівневої професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в США присутнє в сенсі вдосконалення змісту навчання майбутніх фахівців медсестринства в закладах вищої освіти України.

Проблема професійної підготовки медичних сестер в умовах ступеневої освіти в університетах США була об'єктом дослідницьких візій багатьох учених – М. Босек, Дж. Дреннан, А. Єсимханова, Н. Іванченко, А. Золотов, С. Коттеріл-Волкер, С. ЛаРокко, Н. Ліщенко, Л. Мілевська, Д. Ольсен, О. Усинська, Т. Чернишенко, О. Шманько й ін., проте лише незначна кількість наукових праць, присвячених порівняльному аналізу систем підготовки фахівців сестринської справи в США та в Україні, відзначаються спрямованістю на розв'язання низки об'єктивних *суперечностей*, типових для медичних закладів вищої освіти України, а саме між:

– потребою системи охорони здоров'я України у фахівцях різних кваліфікацій у галузі медсестринства та нерозробленістю досконалої системи ступеневої підготовки сучасних медичних сестер;

– необхідністю запровадження в систему підготовки медичних сестер нових форм навчання (дистанційної форми на рівнях бакалавра, магістра, доктора наук в умовах пандемії) і відсутністю вдосконалених програм підготовки бакалаврів, магістрів і докторів філософії з медсестринства для здобуття відповідної кваліфікації в умовах ступеневої освіти;

– можливістю запозичення американського досвіду професійної підготовки медичних сестер, зокрема її ступеневості, змісту, форм, методів і засобів підготовки, та переважанням традиційних підходів до підготовки фахівців сестринської справи в системі професійної освіти України.

Актуальність проблеми та брак комплексних наукових досліджень, що передбачали б розгляд сучасного американського досвіду професійної підготовки фахівців сестринської справи цілісно та системно для виявлення ідей суттєвого підвищення якісного рівня ступеневої підготовки фахівців медсестринства в Україні, потреба усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертації: **«Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукової та науково-організаційної діяльності Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії в межах науково-дослідної роботи «Управління процесом професійної адаптації особистості в системі неперервної педагогічної освіти» (номер державної реєстрації 0107U010127).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (протокол № 13 від 22.12.2015 р.) і узгоджено в Міжвідомчій раді з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології НАПН України (протокол № 1 від 26.01.2016 р.).

Мета дослідження полягає в науково-теоретичному аналізі професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США для запровадження позитивного американського досвіду в практику навчання студентів у медичних навчальних закладах України.

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

1) виявити особливості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США;

2) з'ясувати структуру, напрями та зміст професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США;

3) схарактеризувати сучасні підходи, форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США;

4) обґрунтувати рекомендації щодо вдосконалення професійної підготовки сестринського персоналу в Україні.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в США.

Предмет дослідження – зміст, структура й організація підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США.

Методи дослідження. Загальнонауковим методом обрано *системний*, застосований для комплексного вивчення особливостей професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США. Використано такі *теоретичні* методи: *порівняльно-історичний* – для оцінювання історико-соціальних передумов становлення системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США, а також процесу її формування в хронологічній послідовності; *предметно-хронологічної ретроспекції* – для виявлення специфіки розвитку американської системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти; *структурно-генетичний* – для виокремлення чинників якісних змін професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти; *компаративний* – для простеження сучасних закономірностей розвитку професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти, формулювання пропозицій щодо залучення позитивного американського досвіду в практику підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в українських закладах вищої освіти; *класифікації й систематизації даних* – для порівняльного аналізу структури та змісту професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США та України.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше*:

- виконано комплексний аналіз специфіки підготовки медичних сестер у США на різних рівнях вищої освіти – від молодшого спеціаліста (асоційованої медичної сестри, практикуючої медичної сестри тощо) до бакалавра, а також магістра та доктора (післядипломна освіта);
- подано комплексну порівняльну характеристику систем підготовки фахівців сестринської справи у вищих навчальних закладах США й у медичних закладах вищої освіти України;
- з'ясовано можливості впровадження американського досвіду підготовки медичних сестер в умовах ступеневої освіти в систему професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні;
- уточнено зміст понять «сестринська справа», «ступенева освіта майбутніх фахівців сестринської справи»;
- удосконалено навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти;
- розроблено рекомендації щодо впровадження позитивних і перспективних аспектів професійної підготовки медичних сестер у вищих навчальних закладах США в умовах ступеневої освіти у процес підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в закладах вищої освіти України;
- подальшого розвитку набули дослідження реалізації продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в

умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що виявлені особливості, принципи й підходи, форми та методи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США відображено в структурі та змісті навчальних планів і програм професійної підготовки фахівців сестринської справи, методичних матеріалах із забезпечення певного рівня освіти майбутніх медичних сестер в Україні; удосконалене методичне забезпечення багаторівневості професійної освіти майбутніх фахівців сестринської справи спрямоване на підвищення мобільності студентів, викладачів і адміністративно-управлінського персоналу, орієнтоване на використання індивідуальних особливостей особистості студентів, є запорукою досягнення необхідної якості вищої освіти та надання рівних можливостей для цього, передбачає створення нової моделі фахівця сестринської справи, для якого прикметними виступають обізнаність із базовими потребами людини, засадами профілактичної медицини, маркетингом медичних послуг, менеджментом і лідерством у медсестринстві, з основами економіки охорони здоров'я, медичної та соціальної реабілітації, знанням різних аспектів формування громадського здоров'я й усвідомлення суспільної ролі медичної сестри, що постанала на традиціях гуманізму і милосердя, спроектоване на реалізацію майбутніми фахівцями сестринської справи можливостей для професійного зростання та підвищення рівня професійної підготовки (молодші спеціалісти мають змогу продовжувати навчання на бакалавраті, у магістратурі та профільній аспірантурі). Обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо впровадження продуктивних ідей американського досвіду підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти на всіх етапах навчання майбутніх медичних сестер в університетах США (інноваційні форми та методи роботи, зокрема симуляційне навчання, навчання за допомогою кейсів, проблемне навчання, відео- і вебконференції (електронне навчання (E-learning), теленавчання (Tele Teaching) тощо) введено в систему професійної підготовки медичних сестер у ЗВО України для її вдосконалення шляхом запозичення американського досвіду організації професійної підготовки майбутніх медичних сестер. Багаторівнева система професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи сприятиме взаємному визнанню відповідних документів у галузі вищої освіти, відповідних кваліфікацій медсестер, забезпеченню автономності ЗВО.

Зміст і результати дисертації будуть корисними науковцям, дослідникам анонсованої проблеми, викладачам і студентам закладів вищої медичної освіти у процесі ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес Закарпатського базового державного медичного коледжу (довідка № 01/54 від 27.01.2020 р.), Луцького базового медичного коледжу (довідка № 01-02/71.2 від 25.02.2020 р.), Комунального закладу вищої освіти «Волинський медичний інститут» Волинської обласної ради (довідка № 01-02/128 від 13.04.2020 р.), Тернопільського

національного медичного університету імені І. Я. Горбачевського, Міністерства охорони здоров'я України (довідка № 15/1614 від 29.04.2020 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дослідження викладено в доповідях та обговорено на *міжнародних* наукових і науково-практичних конференціях, як-от: «Психологія та педагогіка : методика та проблеми практичного застосування» (Львів, 2016), «Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку» (Київ, 2016), «Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення» (Київ, 2017), «Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії» (Харків, 2016), «Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (Одеса, 2017), «Соціально-правовий захист населення в умовах воєнних конфліктів та терористичних загроз» (Ужгород, 2017), «World Science News» (США, Морісвіль, 2018).

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 15 наукових працях (із яких 14 – одноосібні), 6 відображають основні результати дисертації (з них – 1 публікація в закордонному періодичному виданні, 7 мають апробаційний характер, 2 додатково розкривають результати роботи).

Особистий внесок автора у працях, написаних у співавторстві, [13] полягає в аналізі форм і методів, які використовують у професійні підготовці майбутніх фахівців сестринської справи США (0,1 авт. арк).

Структура дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного, висновків, списку використаних джерел, який охоплює 265 найменувань, із яких 103 – іноземними мовами, додатків. Основний текст викладено на 196 сторінках. Повний обсяг роботи складає 266 сторінок. Робота містить 5 таблиць, 11 рисунків, 12 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, її актуальність, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання, методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення роботи; відображено апробацію результатів дослідження.

У **першому** розділі «**Розвиток і становлення сестринської справи та медсестринської освіти у США**» проаналізовано історико-соціальні передумови зародження професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в США, сучасну систему професійної підготовки фахівців сестринської справи у США; визначено особливості й основні стратегічні цілі професійної підготовки фахівців сестринської справи у США.

Медичні сестри відіграють одну з ключових ролей у виконанні завдань медико-соціальної допомоги населенню та підвищенні якості й ефективності надання медичних послуг сестринського персоналу в медичних закладах. Розвиток сестринської справи як окремої галузі медицини актуалізує вдосконалення професійної підготовки медичних сестер з огляду на прогресивний досвід організації освіти сестринського персоналу в розвинутих країнах, зокрема США. Аналіз історико-соціальних передумов виникнення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи у США дає підстави стверджувати, що функціонування першої школи медсестринства зі ступеневою підготовкою за

чотирирічною програмою бакалаврату було започатковано на базі Університету Мінесоти (1909 р.). Значне зростання під час Першої і Другої світових воєн попиту на сестринські кадри увиразнило брак у США кваліфікованого сестринського персоналу, а відтак зумовило за сприяння федерального уряду та завдяки розвитку муніципальних коледжів відкриття 1952 р. на базі педагогічного коледжу Колумбійського університету програми підготовки асоційованих медичних сестер, надалі – 1954 р. на базі Ратгерського університету, що у штаті Нью-Джерсі, реалізацію першої пост-бакалаврської програми підготовки медичних сестер, розробленої спеціально для навчання викладачів медсестринства й адміністраторів цієї галузі. Вищим ступенем освіти фахівців сестринської справи стала магістерська програма з медсестринства.

Наступний крок на шляху становлення ступеневої медсестринської освіти у США – введення програм підготовки медичних сестер із акцентом на формуванні клінічних навичок останніх, що відображали такі напрями та рівні підготовки сестринського персоналу (CNS), як: медична сестра-акушерка (Nurse-Midwives (NM)), практикуюча медсестра (Nurse Practitioners (NP)), сертифікована зареєстрована медсестра-анестезіолог (Certified Registered Nurse Anesthetists (CRNA)).

Першими точками на прямій розвитку докторських програм слугують 1933 р., час запровадження педагогічним коледжем Колумбійського університету ступеня доктора (аналог сучасного кандидата наук, доктора філософії), а також 1954 р., період ініціювання Пітсбурзьким університетом програми підготовки доктора філософії із сестринської справи (PhD in Nursing). Відтоді розвиток докторських програм для медсестер триває постійно.

Загалом Програма реформи системи охорони здоров'я в галузі медсестринства (Nursing's Agenda for Health Care Reform) регламентує основою змін у сучасній освіті медичних сестер три положення, як-от: 1) прерогатива первинної медичної допомоги в наданні послуг з охорони здоров'я; 2) пріоритет переорієнтації з лікування хвороби на її профілактику та загальне підтримання здоров'я; 3) обов'язковість урахування в ході реформи системи охорони здоров'я в галузі медсестринства взаємозв'язку низки чинників, найважливішим із яких є вплив на здоров'я населення різних факторів навколишнього середовища.

Нині статус базової організації, що регулює процес надання медсестринської допомоги громадянам США, а також здобуття майбутніми медичними сестрами високоякісної освіти, має Національна академія медсестринських наук. Фундаментальними цінностями академії проголошено повагу до відмінностей та індивідуальності, лідерство, шефство, прозорість, людяність, міждисциплінарний і аргументований підхід до лінії поведінки, здоров'я як базове право людини, а чотирма засадничими стратегічними цілями – вплив на розроблення та реалізацію політики покращення здоров'я населення та забезпечення справедливості в галузі охорони здоров'я; вплив на практику надання медичної допомоги через медсестринську науку для покращення здоров'я населення; формування позитивного іміджу академії та медсестринської професії для покращення здоров'я населення й системи охорони здоров'я; забезпечення вдосконалення організації, прозорості, цілісності та підзвітності академії.

Особливості діяльності медичних сестер, а також сутність і значення сестринської справи регулює низка документів ВООЗ. Один із таких – стратегічний документ «Здоров'я-21. Основи політики досягнення здоров'я для всіх у Європейському регіоні ВООЗ», де рекомендовано застосування системно-цільового підходу до реорганізації медсестринської освіти на всіх етапах і рівнях професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи. Специфіку підготовки медичних сестер у США складає її ступеневість. Вища освіта США загалом і медсестринська освіта зокрема відзначаються різноманіттям навчальних програм, дисциплін і спеціальностей. Модель медичної сестри як пасивного помічника лікаря відходить у минуле, поступаючись місцем моделі медичної сестри – помічника пацієнта. У США, з належним розвитком системи первинної допомоги, ведення пацієнтів із багатьма хронічними захворюваннями покладено на медичних сестер. Сучасні медичні сестри у США становлять основу первинної ланки охорони здоров'я, їм делеговано права надавати висококваліфіковану допомогу пацієнтам із хронічними та складними станами, проте з обмеженням права призначати лікарські засоби. Так, медсестри, які спеціалізуються на допомозі людям з певними захворюваннями (цукровий діабет чи бронхіальна астма), повсякдень замінюють лікарів загальної практики: ведуть амбулаторний прийом для спостереження та навчання хворих чи провадять освітню діяльність із підвищення кваліфікації медичних і соціальних працівників.

У США не передбачено уніфікованих навчальних матеріалів для всіх закладів вищої освіти, які готують медичних сестер. Викладання не є «матеріалоцентричним», тобто викладач самостійно вирішує, які підручники, посібники й інші матеріали найбільш ефективні для якісної професійної підготовки студентів, які здобувають фах у медсестринстві, та найкраще відповідають освітнім стандартам.

У другому розділі «**Організація підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США**» проаналізовано багаторівневість професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США; розглянуто зміст і особливості теоретичної та практичної підготовки майбутніх медичних сестер на рівні бакалаврату; конкретизовано зміст і форми організації підготовки магістрів і докторів філософії сестринської справи в США.

Поняття багаторівневої освіти у США відоме ще із середини ХХ століття. Багаторівнева освіта сприяє підвищенню мобільності студентів, викладачів та адміністративно-управлінського персоналу, а також постає запорукою забезпечення необхідної якості вищої освіти, взаємного визнання кваліфікації відповідних документів у галузі вищої освіти, забезпечення автономності закладів вищої освіти. Багаторівневість властива й системі професійної підготовки в американських вищих навчальних закладах медичних сестер: багаторівневість системи професійної медсестринської освіти полягає в наявності багатьох ступенів (рівнів) базової та професійної освіти.

Американська модель ступеневої медсестринської освіти є комплексною. Програми бакалаврату спроектовано на чотирирічне академічне навчання, протягом якого студенти мають змогу отримати три дипломи зі званнями

ліцензованої практичної медсестри, дипломованої зареєстрованої медсестри (асоціативний диплом у медсестринстві) та бакалавра медсестринства. Для тих, хто вирішив продовжувати своє навчання в галузі медсестринства далі, передбачено так звану післядипломну освіту – здобуття ступеня магістра медсестринства та доктора філософії.

На сьогодні в США функціонують чотири програми базової професійної освіти (undergraduate), які поєднують програму сертифікації (certification programs), програму асоційованого ступеня (associate degree programs), програми здобуття наукового ступеня (diploma degree programs) і власне програму бакалаврату (baccalaureate degree programs (BSN)). Магістерські програми у США вирізняються чотирма різними варіантами, а саме: спеціаліст із клінічного медсестринства (Clinical Nurse Specialist (CNS)), власне магістр медсестринства (Master of Nursing, NMs), практикуюча медична сестра (Nurse Practitioner, NPs), сертифікована зареєстрована медична сестра-анестезіолог (Certified Registered Nurse Anesthetist (CRNA)). Окрім того, популярністю відзначаються докторські (doctoral) і постдокторські (post-doctoral) програми із сестринської справи.

Система американської медсестринської освіти охоплює шість ступенів: 1) ліцензована медична сестра, або молодша медична сестра (licensed practical nursing program, LPN), 2) дипломована медична сестра (diploma nursing program), 3) асоційована медична сестра (associate degree nursing program, AND), 4) бакалавр сестринської справи (bachelor of science in nursing, BSN), 5) магістр сестринської справи (master of science nursing program), 6) доктор філософії (doctoral nursing program). Студенти, після завершення одного рівня навчання, можуть продовжити здобувати освіту на наступному, у такий спосіб підвищуючи загальний рівень освіти. Така система забезпечує варіативність вибору програм професійної підготовки.

Аналіз навчальних планів підготовки бакалаврів сестринської справи в університетах США дає змогу констатувати про тривалість навчання медичних сестер протягом 8 семестрів, кожен із яких припускає вивчення 5–6 навчальних дисциплін, що складають 13–18 навчальних кредитів (останнім часом стає дедалі більш очевидною тенденція до поступового зменшення кількості навчальних кредитів до 7–8 на один семестр навчання). Перші два семестри навчання передбачають опанування здебільшого загальноосвітніх дисциплін (так само, як і в українських закладах вищої освіти, де студенти здобувають фах медичної сестри), тоді як третій семестр прикметний поповненням навчального плану, зазвичай, дедалі більшою кількістю фахових дисциплін. Так, упродовж усього курсу навчання студенти – майбутні бакалаври вивчають хімію, елементарну біологію, оцінку стану здоров'я, основи сестринської справи, патофізіологію, сестринський догляд, дослідження у медсестринстві, сестринську допомогу в сімейній медицині тощо.

На зрізі останнього десятиліття у США набувають поширення програми злиття (articulation programs) як наслідок угод про злиття програм ADN, пропонованих громадськими коледжами, і 4-річних програм бакалаврату BSN, засвоєння яких можливе в університетах. Такі програми полегшують процес

здобуття студентами ступеня бакалавра із сестринської справи. Угоди між 2-річними та 4-річними навчальними закладами регулюють процес трансферу (перезарахування) кредитів з однакових дисциплін і сприяють формуванню інтегрованого процесу здобуття освітнього ступеня бакалавра. Пришвидшені програми бакалаврату та магістратури із сестринської справи для фахівців, базова освіта яких не є дотичною до медсестринства, уможливають особам зі ступенем бакалавра в іншій галузі, спираючись на попередній навчальний досвід, зміну професійної орієнтації та здобуття освіти в галузі сестринської справи.

Післядипломна освіта в США передбачає здобуття ступенів магістра (практика чого в Україні відома з 2008 року) і доктора наук (перспективний напрям розвитку української ступеневої медсестринської освіти). Порівняно з більш універсальним бакалавратом магістерські програми вирізняються вужчим спрямуванням і більшою різноманітністю. «Академічна» магістратура пропонує спеціалізовані й поглиблені програми підготовки за обраною дисципліною, поєднуючи зміст теоретичного та прикладного знання підвищеного рівня складності. Такі магістратури стають дедалі менш популярними, оскільки студенти, які цікавляться наукою, здебільшого обирають безпосередньо аспірантуру. «Професійні» магістратури готують фахівців із цілком конкретних спеціальностей – медиків, бізнесменів, юристів, інженерів, архітекторів, фахівців з охорони навколишнього середовища, громадських робіт тощо. Навчання за такими програмами триває два-три роки. Важливою особливістю здобуття ступеня магістра медсестринства в США постає те, що магістерську програму обмежує не тривалість у часі (наприклад, 1 чи 1,5 навчального року), а кількість вивчених студентом кредитів. Як і на рівні бакалаврату, останні кілька років демонструють підвищення у США попиту на пришвидшені магістерські програми. В українських закладах вищої освіти такої структуризації магістерських програм для професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи ще немає.

Найвищий рівень медсестринської освіти у США – це «The Research-Focused Doctoral Program in Nursing», результатом отримання якої (і написання дисертації) є присвоєння звання «The Doctor of Philosophy» (PhD), або «The Doctor of Nursing Science» (DNS). Навчатися на цьому рівні можуть студенти зі ступенем бакалавра сестринської справи («master» сестринської справи) або студенти зі ступенем DNS. Утім окремі з таких програм припускають приймання студентів без базової медсестринської освіти за умови набору встановленого переліку кредитів. В Україні навчання в аспірантурі з медсестринства та присвоєння звання «The Doctor of Philosophy» (PhD) розпочали з 2018 року. Перспективним напрямом розвитку української ступеневої освіти майбутніх фахівців сестринської справи є запровадження програм навчання для присвоєння звання «The Doctor of Nursing Science» (DNS).

Аналіз навчальних програм підготовки фахівців сестринської справи розкриває превалювання в системі медсестринської освіти США практично орієнтованих методів навчання (зі значною увагою до набуття практичних професійних навичок) на тлі збереження актуальності теоретичної підготовки. Відтак базисом системи професійної підготовки кваліфікованих кадрів

сестринської справи постає інтеграція теоретичної та практичної підготовки. Спектр основних методів фахової підготовки майбутніх медсестер у США складають: симуляційне навчання (рольові ігри, скетчі, методи «Стандартизований пацієнт», «Моделі», «Тривимірне моделювання», віртуальна реальність, комп'ютерні симуляції, відеоінтеракція тощо), навчання за допомогою кейсів, проблемне навчання, відео- і вебконференції (електронне навчання (E-learning), теленавчання (Tele Teaching), blackboard learn, або веб-орієнтоване навчання), аудиторія активного навчання (Active learning classroom) тощо. У процесі вдосконалення змісту та методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні проаналізовано та адаптовано до умов організації навчання у вітчизняних закладах вищої освіти сучасні форми та методи, які застосовують у ході підготовки майбутніх медсестер у США.

У третьому розділі **«Порівняльний аналіз підготовки фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США та України»** схарактеризовано особливості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні; виконано порівняльно-педагогічний аналіз систем ступеневої професійної підготовки медичних сестер у США та в Україні; визначено рекомендації щодо використання американського досвіду професійної підготовки фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні.

Медсестринська освіта в Україні протягом ХХ ст. розвивалась ізольовано від світової системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи. Цим варто пояснювати її невідповідність щодо загальноновизнаних міжнародних стандартів і норм. Медсестринська освіта в Україні зазвичай передбачала копіювання принципу вищої медичної освіти. Підготовка медичних сестер тривала протягом двох років на базі повної загальної середньої освіти або впродовж трьох років на базі неповної середньої освіти. Випускники медичних училищ, де студенти здобували фах медичної сестри, не мали змоги продовжувати професійну освіту за спеціальністю «Сестринська справа». Нині в Україні підготовку середнього медичного персоналу здійснюють 100 закладів освіти, зокрема: 74 коледжі, 2 філії, 20 училищ, 3 інститути медсестринства, 1 медична академія.

Від початку 90-х рр. ХХ ст. і до сьогодні в Україні окреслюється негативна динаміка плинності задіяного в системі охорони здоров'я середнього медичного персоналу. Йдеться про скорочення впродовж періоду 1995–2017 рр. чисельності середнього медичного персоналу з 595 тис. осіб до 360 тис. осіб, тобто на 235 тис. осіб (це становить приблизно 40 %). Таке становище увиразнює потребу вдосконалення системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні з огляду на прогресивний досвід ступеневої освіти медичних сестер у навчальних закладах США.

До найбільш значущих проблем системи медсестринської освіти в Україні належать такі: недосконалість законодавчої бази; недостатність престижу сестринської професії; соціальна та професійна незахищеність фахівців сестринської справи, низький рівень заробітної плати; обмеження самостійності медичних сестер щодо ухвалення рішень у межах своєї компетенції; відсутність

наукових досліджень із сестринської справи; невідповідність української та міжнародної систем підготовки фахівців сестринської справи; недосконалість системи атестації медичних сестер тощо.

На відміну від України в державах західної Європи та США вже функціонувала неперервна ступенева система медсестринської освіти, тож принципово відрізнялася позиція медичної сестри в системі надання медичної допомоги: у європейських державах і в США медсестри, хоча й діяли за вказівкою лікаря, проте мали змогу та повноваження самостійно оцінювати стан і потреби пацієнтів, організувати догляд за ними, готувати хворих і членів їхніх сімей до розв'язання відповідних проблем, тоді як функції українських медсестер обмежувалися, здебільшого, виконанням низки допоміжних технічних операцій, елементарних маніпуляцій тощо.

Системи підготовки медичних сестер в Україні та США не збігаються також за змістом освітніх програм: цикл гуманітарної та соціально-економічної підготовки медичних сестер в Україні передбачає вивчення історії України, культурології, основ філософських знань, економічної теорії, правознавства, соціології тощо, натомість гуманітарна підготовка медсестер у країнах Західної Європи та США зосереджена на опануванні психології (загальної, вікової, соціальної, психології консультування), клітинної діагностики (мікробіології з клітинною мікробіологією, біохімії клінічної, молекулярної біології клінічної), патології (основ патології, системної і клітинної патології), що відображає максимальну дотичність гуманітарної підготовки до фахової.

І у США, і в Україні система підготовки фахівців сестринської справи охоплює кілька рівнів, що слугує підставою для визначення останньої як ступеневої. Ступеневість професійної підготовки медичних сестер означає, з одного боку, можливість для фахівців-медсестер продовжувати здобуття освіти на вищому рівні та систематично підвищувати рівень професійних знань, умінь, навичок і, отже, професійної кваліфікації загалом, а з іншого – регулювати тривалість навчання на тому чи тому рівні освіти залежно від наявного ступеня.

Система професійної підготовки медичних сестер у США є значно більш розгалуженою порівняно з аналогічною системою в Україні. Так, українському рівню молодшого спеціаліста в системі освіти США галузі сестринської справи відповідають рівні ліцензованої медсестри, дипломованої медсестри й асоційованої медсестри. Розгалуженість спеціалізацій набуває виявів і на наступних рівнях. На рівні бакалавра в Україні можливе здобуття освіти за спеціалізаціями «екстрена медицина», «акушерська справа», «організація і управління охорони здоров'я», проте через порівняно нещодавне введення цих спеціалізацій у систему професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи здобуття фаху медичної сестри за такими спеціалізаціями пропонують лише заклади вищої освіти (університети, інститути, академії). Спеціалізації ж на рівні магістратури й аспірантури в Україні взагалі ще не затверджені, хоча такі притаманні системі освіти США: магістри медсестринства у США мають змогу здобути спеціалізацію практикуючої медсестри, сертифікованої медсестри-акушерки, спеціаліста з клінічного медсестринства, медсестри-викладача, медсестри-адміністратора, а надалі продовжити навчання на третьому рівні вищої освіти зі спеціалізаціями «доктора

філософії», «доктора наук з медсестринства», «доктора з практики догляду за хворими». В українській системі вищої освіти аспірантуру з медсестринства було введено лише кілька років тому, тож наразі вона перебуває на стадії становлення.

Упродовж останніх років в Україні було запроваджено окремі характеристики американської системи підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, серед яких: збільшення кількості ступенів і спеціалізацій здобуття майбутніми медичними сестрами освіти, розширення професійних перспектив для фахівців сестринської справи (окрім власне клінічної практики, медичні сестри-бакалаври та магістри можуть виконувати функції адміністратора, викладача, дослідника), зміна становища медичної сестри в системі надання медичної допомоги та тенденція до посилення її самостійності, впровадження дистанційної форми здобуття освіти медсестрами на бакалаврському та магістерському рівнях, а надалі – й на рівні доктора філософії.

Опитування, проведене серед працівників українських закладів вищої освіти, дає змогу констатувати про потребу та потенціал залучення американського досвіду в систему ступеневої професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в Україні. У ході опитування найбільш актуальними для української системи освіти медсестер названо такі ознаки американської системи, як підвищення статусу медичної сестри в Україні та надання їй більшої самостійності, збільшення кількості спеціалізацій на магістерському й докторському рівнях, запровадження дистанційних програм підготовки медичних сестер передусім на другому та третьому рівнях вищої освіти і приділення більшої уваги формуванню іншомовної компетентності серед магістрів медсестринства.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено та подано практичні рекомендації щодо застосування американського досвіду професійної підготовки медичних сестер у закладах вищої освіти України. Узагальнення результатів проведеного науково-педагогічного дослідження дає підстави зробити такі висновки:

1. Розвиток сучасної сестринської справи закономірно вимагає формування кваліфікованого кадрового потенціалу, спонукає до вдосконалення системи його професійної підготовки на основі дослідження та використання прогресивного досвіду навчання майбутніх медичних сестер у передових країнах світу, зокрема у США. Сестринська справа та медсестринська освіта в США, започатковані в середині XIX століття, нині належать до найкращих у світі. Однією з основних ознак американської системи професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи є ступеневість останньої. Ступеневість професійної підготовки медичних сестер означає, з одного боку, продовження фахівцями-медсестрами здобуття освіти на вищому рівні та систематичне підвищення рівня професійних знань, умінь, навичок і, отже, професійної кваліфікації загалом, а з іншого – регулювання тривалості навчання на тому чи тому рівні освіти залежно від наявного ступеня. Особливо виразною особливістю професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти США постає можливість поступового підвищення медичними сестрами рівня освіти і кваліфікації – від ліцензованої, або дипломованої, медичної сестри до медсестри з докторським

ступенем. Простежено розгалуженість системи професійної підготовки медсестер у США, тобто на різних ступенях освіти студенти мають змогу обрати різні спеціалізації, а також її гнучкість, що означає безпосередню залежність терміна навчання на тому чи тому ступені освіти від попередньо здобутого та наявного рівня. На основі порівняльного аналізу ступенів освіти в системі професійної підготовки майбутніх медичних сестер в Україні та США з'ясовано значно більшу порівняно з українською розгалуженість американської системи підготовки медсестер: у системі освіти США наявні шість ступенів підготовки майбутніх медсестер, тоді як в Україні їх чотири. Суттєвими особливостями підготовки медсестер у США на магістерському та докторському рівнях є наявність значної кількості спеціалізацій, а також можливість засвоєння медичними сестрами в США програм пришвидшеного навчання для проходження курсу професійної підготовки за коротший термін. З огляду на це констатовано, що ступеневість як визначальна характеристика системи освіти США сприяє систематичному підвищенню рівня освіти і професійної кваліфікації фахівців сестринської справи.

2. Досліджено, що структура професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в США складається з таких ступенів, як: ліцензована медична сестра, дипломована медична сестра, асоційована медична сестра, медсестра-бакалавр, медсестра-магістр, доктор (ступені відображають структуру ступеневої освіти медичних сестер). Зміст підготовки майбутніх фахівців сестринської справи у вищих навчальних закладах США спроектовано на освітні ступені бакалавра, магістра та доктора. Попри те, що зазвичай підготовка бакалаврів сестринської справи у США триває чотири роки, нині окремі початкові заклади пропонують пришвидшені програми здобуття бакалаврського ступеня, вступ на які припускає наявність диплома асоційованої медичної сестри чи базової освіти із суміжної із сестринською справою спеціальності (такі програми тривають від 12 до 18 місяців і є в США досить популярними, оскільки дають змогу підвищувати кваліфікацію без відриву від основної роботи). Виокремлено різні шляхи здобуття ступенів медсестринської освіти у США, як-от: навчання за трирічною дипломованою програмою, адміністрованою госпіталями; навчання у громадських чи технічних коледжах за дво- або трирічною програмою зі здобуттям асоціативного звання (Associate Degree in Nursing – AND); навчання у бакалавраті за чотирирічною програмою з медсестринства, пропонованою в університетах. Констатовано, що ступені магістра та доктора в системі освіти США належать до ступенів післядипломної освіти.

На відміну від України зміст магістерських програм США має вужче спрямування та значну різноманітність і за спеціалізацією, і за типом. Система ступеневої освіти США вирізняється змістом академічної магістратури, орієнтованої на спеціалізовану та поглиблену підготовку, і професійної магістратури, спрямованої на підготовку фахівців з конкретних спеціальностей із сестринської справи.

Установлено, що підготовку фахівців із докторським ступенем у США здійснюють за напрямками «доктор із практики догляду за хворими», «доктор наук із медсестринства» (передбачає підготовку фахівців-практиків для роботи у клініці), а також «доктор філософії» (відзначається дослідницькою

зорієнтованістю). Важливо, що в системі професійної підготовки фахівців сестринської справи України також започатковано підготовку докторів філософії за спеціальністю «медсестринство». Магістри медсестринства у США мають змогу здобути спеціалізацію за такими напрямками: «практикуюча медсестра», «сертифікована медсестра-акушерка», «спеціаліст із клінічного медсестринства», «медсестра-викладач», «медсестра-адміністратор». Американські медсестри-магістри можуть продовжити навчання на третьому рівні вищої освіти зі спеціалізаціями доктора філософії, доктора наук з медсестринства, доктора з практики догляду за хворими.

3. Високого рівня професійності медсестринської справи у США досягнуто шляхом поступового вдосконалення методичного забезпечення системи освіти медсестер. Остання відзначається своєю гнучкістю та відсутністю ліміту для продовження навчання, яке можна призупинити на будь-якому рівні. У США не практикують використання уніфікованих навчальних матеріалів для всіх закладів вищої освіти, що готують медичних сестер. Оскільки викладання не є «матеріалоцентричним», викладач уповноважений самостійно добирати підручники посібники й інші матеріали для якісної професійної підготовки студентів, які здобувають фах у медсестринстві, що найкраще відповідають освітнім стандартам.

Унаслідок аналізу навчальних програм підготовки фахівців сестринської справи розкрито превалювання в системі медсестринської освіти США практично орієнтованих методів навчання (з акцентом на набуття практичних професійних навичок) на тлі незмінної актуальності теоретичної підготовки. Постає очевидною базованість системи ступеневої професійної підготовки кваліфікованих кадрів сестринської справи на інтеграції теоретичної, практичної підготовки, а також активному використанні інноваційних форм і методів навчання, як-от: симуляційне навчання (рольові ігри, скетчі, методи «Стандартизований пацієнт», «Моделі», «Тривимірне моделювання», віртуальна реальність, комп'ютерні симуляції, відеоінтерація тощо), навчання за допомогою кейсів, проблемне навчання, відео- і вебконференції (електронне навчання (E-learning), теленавчання (Tele Teaching), blackboard learn, або веб-орієнтоване навчання), аудиторія активного навчання (Active learning classroom) застосування мультимедіа тощо. Застосування означених форм і методів навчання супроводжується такими видами методичного забезпечення, як: інтерактивні мультимедійні презентації та лабораторні роботи (унаочнення лекцій і виконання завдань у віртуальній лабораторії), онлайн-обговорення, вебінари та їхні записи (можливість ставити запитання у зручний для студента час), електронна пошта й чат (організація взаємодії студентів із викладачами та між собою), обмін документами (викладання інструкторами та студентами на сервері інформації, аудіо-, відео-, веб-сторінок і копіювання їх на свій комп'ютер), щоденник курсу (інформування про дати дискусій, іспитів, результати навчання), особиста скринька (надсилання інструкторами завдань, а студентами – виконаних робіт), аккаунт електронної пошти (листування з усіма учасниками навчального процесу), дошка оголошень (календар із нагадуваннями про важливі дати і терміною інформацією), онлайн-бібліотека (місце зберігання статей, аудіофайлів, матеріалів конференцій, дисертацій, есе, фінансових даних, зображень, звітів підприємств, відео тощо).

4. Шляхом порівняльного аналізу ступеневої освіти в США та в Україні доведено більшу розгалуженість професійної підготовки медичних сестер у США порівняно з аналогічною в Україні: українському рівню молодшого спеціаліста в системі освіти США в галузі сестринської справи відповідають рівні ліцензованої медсестри, дипломованої медсестри й асоційованої медсестри. Спостережено розгалуженість щодо спеціалізації на рівні бакалавра: в Україні можливе здобуття освіти за спеціалізаціями «екстрена медицина», «акушерська справа», «організація і управління охорони здоров'я», проте лише в закладах вищої освіти (університетах, інститутах, академіях) через порівняно нещодавне введення таких у систему професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи. Прикметно, що, попри незатвердженість спеціалізацій на рівні магістратури й аспірантури в Україні, метою магістерської програми з медсестринства в Україні є підготовка конкурентоспроможного, висококваліфікованого, компетентного фахівця, здатного розв'язувати практичні проблеми та завдання організації, управління та контролю роботи медсестринських структурних підрозділів в закладах охорони здоров'я; провадити науково-дослідну роботу, викладацьку діяльність за спеціальністю 223 Медсестринство. Загалом на тлі тривалого функціонування в системі освіти США магістерських програм в українській системі вищої освіти аспірантуру з медсестринства було введено лише кілька років тому, тож наразі вона вирізняється стадією становлення.

Під час опитування, проведеного серед працівників українських закладів вищої освіти, з'ясовано потребу та можливість використання американського досвіду системи підготовки фахівців сестринської справи в Україні, зокрема в частині підвищення статусу медсестри в Україні та надання їй більшої самостійності, розширення переліку спеціалізацій на магістерському й докторському рівнях, запровадження дистанційних програм підготовки медичних сестер передусім на другому і третьому рівнях вищої освіти, а також акцентування на формуванні іншомовної компетентності магістрів медсестринства.

Отже, підвищення якості медсестринської освіти в Україні та її наближення до американського рівня вимагає реалізації низки заходів, які мають рекомендаційний вимір, серед яких: перегляд штатних нормативів (збільшення чисельності середніх медичних працівників з огляду на наявну потребу); удосконалення нормативно-правової бази, методів та інструментів кадрової політики; оптимізація професійної діяльності фахівців галузі (перерозподіл ресурсів, повноважень, дисциплінарний підхід до підготовки); трансформація системи управління сестринським персоналом відповідно до міжнародної й американської практик; делегування низки лікарських функцій медичній сестрі; удосконалення системи ступеневої медсестринської освіти, зокрема безперервного професійного навчання та залучення професійних асоціацій до розв'язання кадрових проблем; створення умов для підвищення мотивації та соціального статусу фахівців сестринської справи; зміна організації праці середніх медичних працівників.

Проведене дослідження є завершеним, проте не вичерпує всіх аспектів проблеми професійної підготовки майбутніх медичних сестер у США та можливостей використання американського досвіду в Україні. Перспективи

подальших досліджень убачаємо в детальному вивченні вдосконалення системи професійної підготовки медичних сестер в Україні із залученням відповідного досвіду США, зокрема в розробленні методичних рекомендацій щодо застосування американського досвіду організації системи професійної освіти фахівців сестринської справи в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

1. Pikon K. The possibilities for using American experience of professional training of nurses in Ukraine. *Social and Human Sciences. Polish-Ukrainian scientific journal* (<https://issn2391-4165.webnode.com.ua/>). 02 (30). 2021. URL: <https://issn2391-4164.blogspot.com/p/218.html> (accessed 30 March 2021).
 2. Пікон К. С. Можливості використання американського досвіду професійної підготовки фахівців сестринської справи в системі професійної освіти медичних сестер в Україні. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 79. Т. 2. С. 162–165.
 3. Пікон К. С. Особливості підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в Україні. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні науки*. 2017. № 3 (10). С. 241–249.
 4. Пікон К. С. Післядипломна освіта фахівців сестринської справи у вищих навчальних закладах США. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018. № 1(315). Ч. II. С. 157–163.
 5. Пікон К. С. Становлення сестринської справи й медсестринської освіти в США: історико-порівняльний аналіз. *Науковий вісник Миколаївського національного ун-ту імені В. О. Сухомлинського. Сер. Педагогічні науки*. 2017. № 2(57). С. 387–391.
 6. Пікон К. С. Форми і методи підготовки медичних сестер у США в умовах ступеневої освіти. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України: електрон. наук. фах. вид. Сер. Педагогіка*. 2017. Вип. 4.
- Опубліковані праці апробаційного характеру***
7. Пікон К. С. Роль медичної сестри у соціально-правовій допомозі постраждалим від воєнних конфліктів: етичний аспект. *Соціально-правовий захист населення в умовах воєнних конфліктів та терористичних загроз: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22 вересня 2017 р. Ужгород: ПП Роман О. І., 2017. С. 72–73.*
 8. Пікон К. С. Сестринська справа й медсестринська освіта в США: історико-порівняльний аналіз. *Педагогіка та психологія: виклики і сьогодення: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 5–6 травня 2017 р. Київ: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2017. Ч. 1. С. 29–31.*
 9. Пікон К. С. Становище і функції медичної сестри у США. *Психологія та педагогіка: історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 вересня 2017 р. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. С. 86–88.*

10. Пікон К. С. Становлення і розвиток медсестринства і медсестринської освіти у світі й США. *Актуальні питання педагогіки та психології: наукові дискусії*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 8–9 вересня 2017 р. Харків: Східноукраїнська організація «Центр педагогічних досліджень», 2017. С. 70–72.

11. Пікон К. С. Ступенева система медсестринської освіти в США. *Психологія та педагогіка: методика та проблеми практичного застосування*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24 грудня 2016 р. Львів, 2016. С. 172–174.

12. Пікон К. С. Сучасна медична сестра в Україні та США: хто вона – партнер лікаря чи «технічний помічник»? *Наука, освіта, суспільство: актуальні питання і перспективи розвитку*: матеріали II міжнар. наук.-практ. конф., 27–28 грудня 2016 р. Київ, 2016. С. 39–42.

13. Pikon K. S., Melnychuk I. M. Forms and methods of nurses professional training in the higher educational institutions of USA. *World Science News: proceedings of XVI International scientific conference*, Morrisville, USA, March 9, 2018. P. 101–104.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

14. Пікон К. С. Американський досвід організації ступеневої медсестринської освіти. *Молодий вчений*. 2016. № 12.1 (40). С. 507–510.

15. Пікон К. С. Багаторівневість професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти в США. *Молодий вчений*. 2017. № 7(47). С. 313–316.

АНОТАЦІЇ

Пікон К. С. Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Рівненський державний гуманітарний університет, Рівне, 2021.

У дисертації з'ясовано стан наукового опрацювання проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти вищих навчальних закладів США. На основі порівняльного аналізу встановлено, що американська система підготовки медсестер відзначається значним різноманіттям навчальних програм, дисциплін і спеціальностей, пропонує програми пришвидшеного навчання, має багато спеціалізацій на магістерському та докторському рівнях, демонструє виразне переважання практичного навчання над теоретичним. Використання американського досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців сестринської справи, перегляд структури освітньо-кваліфікаційних рівнів, створення дієвої системи отримання освіти протягом усього життя сприятиме реформуванню системи медсестринської освіти в Україні.

Ключові слова: фахівці сестринської справи, вища медсестринська освіта, вища освіта США, заклади вищої освіти США, професійна підготовка медичних сестер, ступенева освіта.

Пикон Е. С. Профессиональная подготовка будущих специалистов сестринского дела в условиях многоуровневого образования в высших учебных заведениях США. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Ровенский государственный гуманитарный университет, Ривне, 2021.

В диссертации выяснено состояние научной разработки проблемы профессиональной подготовки будущих специалистов сестринского дела в условиях многоуровневого образования высших учебных заведений США. На основе сравнительного анализа установлено, что американская система подготовки медсестер характеризуется значительным разнообразием учебных программ, дисциплин и специальностей, предлагает программы ускоренного обучения, имеет много специализаций на магистерском и докторском уровнях, демонстрирует очевидное преобладание практического обучения над теоретическим. Использование американского опыта профессиональной подготовки будущих специалистов сестринского дела, пересмотр структуры образовательно-квалификационных уровней, создание действенной системы получения образования в течение всей жизни будет способствовать реформированию системы медсестринского образования в Украине.

Ключевые слова: специалисты сестринского дела, высшее медсестринское образование, высшее образование США, высшие учебные заведения США, профессиональная подготовка медицинских сестер, ступенчатое образование.

Pikon K. S. Professional education of future nursing specialists in conditions of staged education in higher education institutions of the USA. – Manuscript.

Thesis for a candidate degree in Pedagogical Sciences in specialty 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Rivne State University of Humanities, Rivne, 2021.

The thesis deals with the problem of professional training of future nursing specialists in the conditions of staged education in higher educational institutions of the USA. Higher education in the United States is characterized by a significant variety of curricula, disciplines, and specialties, which is the only social institution that performs important economic, social, and ideological functions. The nursing profession is respected and important in American society. This is influenced, firstly, by the qualitative training of specialists, and secondly – the compliance of the content of education with the realities of modern society.

The process of nursing and nursing education development in the United States began in the mid-nineteenth century. The development of nursing naturally necessitated the development of a system of professional training for nursing professionals. The American model of graduate nursing education is complex. Nurses have the opportunity to gradually improve their skills, each time obtaining a higher scientific degree (from bachelor to doctor of sciences). In addition, each educational qualification level or scientific degree is characterized by a wide range of training programs.

The introduction of multilevel in the education system helps to increase the mobility of students, teachers and administrative staff. The multilevel system of

education is a guarantee of ensuring the necessary quality of higher education, mutual recognition of the qualification of relevant documents in the field of higher education, ensuring the autonomy of higher education. The peculiarity of the multilevel system of higher education is also that it focuses on the use of individual characteristics of the student's personality, improving the quality of education and providing equal opportunities for this.

The system of nursing training in the United States is represented by six levels: licensed nurse or junior nurse, certified nurse, associate nurse, bachelor of nursing, master of nursing, doctor of nursing practice, or doctor of philosophy in nursing. At all stages of the system of professional training of future nurses in American universities are actively used innovative forms of work, including simulation training, case studies, problem-based learning, video and web conferencing (e-learning), teleteaching.

Nursing education in Ukraine during the twentieth century was developing in isolation from the world of nursing education. This explains its non-compliance with international standards and norms. A comparative analysis of the levels of education in the system of professional training of future nurses in Ukraine and the United States shows that the American system of training nurses is much more extensive. There are six levels of training for future nurses in the US education system, and four in Ukraine. An essential feature of the training of nurses in the United States at the master's and doctoral levels is the presence of a large number of specializations. In addition, nurses in the United States are offered accelerated training programs. Forms of training for nursing in Ukraine and the United States are full-time (full-time), which are actively used in both countries, distance, which is also actively used in the United States and much less in Ukraine, part-time, which is used only in Ukraine and accelerated learning, inherent in the US education system, which allows students to take a short course of study. Both in Ukraine and in the United States, both traditional and innovative methods, techniques and teaching aids are used in the training of nursing specialists. A significant difference between the American system of training nurses is the significant predominance of practical training over theoretical, namely laboratory and clinical practice. Despite the fact that in both countries the nurse is a physician's assistant, in the United States she has more authority than in Ukraine, because in some health care facilities, having the appropriate qualifications, the nurse has the right to decide on the treatment of the patient.

Expanding the boundaries of nursing practice in Ukraine is possible using the American experience of training nurses. Higher education in the United States is characterized by a significant variety of curricula, disciplines and specialties, which is a single social institution to perform important economic, social and ideological functions. Revision of the structure of educational and qualification levels, introduction of credit-modular form of education, improving the quality of education and its compliance with European standards based on new state education standards, creating an effective system of lifelong learning, as well as using American experience of training future nursing professionals in general, reforming the system of nursing education in Ukraine and adapting it to the European one.

Key words: nursing professionals, higher nursing education, US higher education, US higher education institutions, nurses training, staged education.